

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravnništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravnništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 25. junija 1897.

Politiški oddelek.

Pošteni mešetar nima sreče.

Ljuti in že toliko let trajajoči narodnostni boj, kateri omajuje stebre naše države, je vsled nestrpnosti in gospodstvaželnosti nemškega plemena že skoro prikipel do vrhunca, a še vedno nihče ne slutí, kakšen mu bode konec.

Badeni je mislil, da se ogne uvedanju popolne ravnopravnosti in zlasti vsaki količkaj korenitejši državno-pravni preuredbi potom jezikovnih koncesij. Domneval je, da se bodo Slovani zadovoljili z drobticami, Nemci pa temu ne bodo ugovarjali, in v ta namen je hotel na vsak način utisniti v novo parlamentarno večino tudi nemškoliberalne veleposestnike, češ, vsak bo nekoliko odnehal in za nekaj časa bo narodnostni mir zagotovljen, saj ne more nihče tajiti, da čakajo rešitve velevažna gospodarska in socijalna vprašanja, katera se morajo prav radi narodnostnih bojev vedno odkladati.

Vsled silnega in popolnoma neopravičenega odpora Nemcev proti jezikovnim naredbam je postala sprava mej narodov akutna, postala je neizogibno in nujno potrebna, saj so Nemci s svojo obstrukcijo zaustavili vse delovanje državnega zbora, tako da državni stroj že več ne more funkcionirati.

Grof Badeni se je dela takoj lotil, dasi je bilo od vsega početka jako malo upanja, da se mu posreči. Sodil je, da so nemškoliberalni in češkokonservativni veleposestniki v prvi vrsti poklicani, uplivati na svoje strankarske prijatelje v smislu sprave in začeti mej seboj pogajanja zaradi sporazumljenja. Vladna glasila so tudi že razpravljala o pogojih sprave in vsa vprek so naglašala, da bi se brez težav dosegla, ako bi Čehi privolili, da se izdane jezikovne naredbe bodi že kakorkoli utesne, da izgube prvotno ostrost, in bi bilo Nemcem olajšano učenje češkega jezika, povrh pa, ako bi se sprijaznili z mislijo, da se v češkem dež. zboru uvedejo narodnostne kurije.

Nemškoliberalni veleposestniki so spoznali, da bi bila to velika pridobitev za češke Nemce in bili so koj pripravljeni, prevzeti nalogo posredovalca. V njih imenu je grof Stürgh to izjavil v graški „Tagespošti“ in zahteval samo jedno, da vlada obzirnejše kakor doslej postopa proti nemškim nacijonalcem. To so veleposestniki pač morali zahtevati, sicer bi jim nemški nacijonalcí koj od kraja pokvarili vso akcijo.

Ta ponudba nemškoliberalnih veleposestnikov je v vladnih krogih obudila veliko radost in vladna glasila so jo z veseljem pozdravljala, pozivljajoč zajedno češke veleposestnike, naj se že odločijo na pogajanja z nemškimi, pri katerih bi grof Badeni igral ulogo poštenega mešetarja.

Vlada je v prvem trenutku pač mislila, da je igra že dobljena, da je vsaj začasna sprava mej Čehi in mej Nemci zagotovljena, toda čakala je neprijetno razočaranje, kakršnega se pač ni nadejala.

Proti pogajanjem so se oglasili najprej Staročehi, kateri so sosebno povdarjali, da sedaj z Nemci sploh ni možno govoriti, ker oni ne priznavajo narodne ravnopravnosti in nečejo nič slišati o nje uveljavljanju, pač pa se pogajajo z največjim in najbrezobzirnejšim terorizmom za ohranitev njih predpravíc, za ohranitev njih gospodstva nad drugimi, nenemškimi narodi v državi, a s takimi strankami, da je vsako pogajanja v naprej izključeni.

Mladočeška stranka je šla še za korak dalje in odklonila pogajanja tudi za slučaj, da bi z Nemcem bilo sploh mogoče se razgovarjati. Odbila je vsako polovičarsko spravo in rekla, da se drugače ne meni za pogajanja, kakor če se Nemci izreko za uveljavljenje popolne ravnopravnosti in enakovrednosti, za to, da se sprava ne nanaša samo na Češko, ampak tudi na Moravsko, ter ako Nemci privolijo, da se pred uvedenjem narodnostnih kurij premeni skrajno krivični in za Čehé jako neugodni Schmerlingov volilni red. Ako Nemci teh pogojev ne sprejmo, potem so pogajanja sploh nepotrebna in ni zanje dobiti Mladočehov, pa naj se zgodi karkoli in če se tudi izkaže potreba, sistirati ustavo in uvesti absolutizem.

V nemških strankah je ta kategorična izjava Mladocsehov obudila silno jezo, kateri so dali duška v strupenih govorih na raznih shodih in v ostrih člankih. Zdaj so bili češki veleposestniki njih in poštenega mešetarja grofa Badenija zadnje upanje in zdaj se je tudi to izjalovilo.

Češki veleposestniki so izjavili, da se z Nemci nečejo pogajati in da tudi nemških veleposestnikov ne marajo sprejeti v krog večine. To je izjavil jeden najuglednejših in najveljavnejših članov kluba čeških veleposestniških poslancev, grof Deym, minolo nedeljo na shodu v Taboru, in pri tisti priliki naravnost povedal grofu Badeniju, da češki veleposestniki nočejo biti orodje v njegovih rokah in da se Badeni mora okleniti večine.

Češkim veleposestnikom je to izjavo narekovala zavest, da Badenijevi poskusi, doseči nekako polovičarsko spravo mej Čehi in Nemci, niso več umestni. Po njih mnenji hoče Badeni spravo, katera bi Čehom nalagala kar mogoče žrtev, Nemcem pa zagotovila čim več prednostij, ker bi taka piškava sprava imela brez dvoma take posledice, kakršne so imele Taaffejeve punktacije, ki so ubile staročeško stranko in nakopale veleposestnikom največje sovraštvo češkega naroda. Zato jo veleposestniki odklanjajo, toliko bolj, ker ima sedanja parlamentarna večina moč, da eventualno tudi proti volji Nemcev uveljavi načela ravnopravnosti in avtonomije ter tako naredi za vselej konec vsaj jezikovnim bojem.

Za poštenega mešetarja, za katerega bi grof Badeni tako rad veljal, pomeni ta izjava čeških veleposestnikov hud poraz, kajti iz nje razvidi, ne samo, da so vsi zastopniki češkega naroda solidarni, nego tudi to, da se češki veleposestniki, ti mogočni podporniki Taaffejevi in Windischgrätzovi, nečejo podrediti njegovemu vodstvu, nego da hočejo hoditi po svojih potih in če treba tudi proti njemu.

Badeni je zdaj tam, kjer je bil tedaj, ko je zaključil državni zbor. Kaj stori? Tega sedaj najbrž niti sam ne ve!

Slovenci — Slovani, pomoč!

Rodoljub iz Istre piše „Edinosti“: „Soparna teža visi dolgo, dolgo že nad umirajočimi Slovani eminentno važnega Primorja. Tu preži na nas Scylla — tam Charybdis — od severja Nemec, od juga Italijan. Uničujejo nas od dveh stranij in žal uničili so nas že veliko.

A šlo je počasi v poltisočletju benečanskega gospodstva in ravno tako vse stoletje za nas le mačehinskega gospodavanja raznih zistemov.

Toda tek časa, doba krutega nasilstva se jim giblje prepočasi. V stoletju para in elektrike velja, da izginjamo brže s površja zemlje. Na morju nas napadajo Čozoti, kričeči nam: Morte agli Slavi! Od morja življenja odrinjajo nas čifutski kapital in kremplji gladnih nasprotnikov. Ne puste nas niti do mršavih služeb, ako ne služimo italijanskim malikom, in še tam vohajo vedno za nami in ovajajo sleherni naš vzklik, ki se nam izvija v

obupanju do mile matere Slave. Suknjo in škarje v rokah, delajo nam krivično volilno geometrijo, potoki prevar in nasilstev so sled vsaki volitvi naši. A plača in nasledek? Pregarjanja morajo trpeti naši sokoli, slovenske žene ihtijo k nebu za pomoč, deca joče, proseča kruha — a koliko jih je, ki ne najdejo kruha radi sovragov! Beže tje v Ameriko in v Egipt umirat lakote, zamirat Majki Slavi. Po Tržaškem in Goriškem se čimdalje bolj umika naša govorica laščini. Da, mi umrjemo, naši so le — grobovi!

Kaj pa nasprotniki? Ne zменеči se za naše solze, odirajo še naše zapuščene sirote, veseleči se vedno novih „zmag“. Nikdar nikjer ne privoščajo našincem pomoči, četudi so nas odrli do kostij in četudi vse žrtvujemo za njihovo lakomnost in prekanjenost. Oni ne poznajo hvaležnosti do nas.

A kaj še le gospoda njihova in prvaki? Najprvi poglavar Primorja se je smeje sprehajal po Pulju, ko so v parlamentu letele na njega srdite pušice.

Zakaj? Saj se ni bati ni njemu, ni njegovim pobočnikom, ker jih varujejo — „višji oziri“.

O zistem, o zistem, ki si toli nehvaležen svojim Slovanom, ki so že tolikokrat žrtvovali svojo srčno kri za to ljubljeno državo! Kdo ne bi razumel besed jednega največjih vladarjev, ki je obrnjen proti kipu brezsmrtnega Sobieskega, vzklikal o nehvaležnosti do Slovanov?!

„Da, vi državniki naši, vi ste tisti, ki tu doli na jugu redite gada, ne jednega, nego 100 gadov za sebe in za branitelje države — za nas!

Rodoljubi! Slovani! Mi toženi in mučeni, a že na pol obupani, še branimo sebe, našince in Slavo — a do kedaj bomo še mogli? Kaj bode pa za nami?

Après nous le déluge! Ker nam torej nikdo noče pomagati in ker celo državniki pravijo, da ne morejo pomagati iz „višjih ozirov“, torej za Božjo voljo, pomozite! — pomagajmo si Slovani sami!... A kako?

Največi slovanožerec zadnjega polstoletja, glasoviti Bismarck, on jo je pogodil, ko je zapričel gigantiški boj z Rusijo. Ker je ni mogel uničiti ali vsaj ponižati z vojsko in politiko, prišel je proti njej strahovito gospodarsko vojno. Tako pak je postal nezadovoljen njeni največi dobrotvorec. Bistro oko Aleksandra III. je uredilo čudovito lepo ruske finance in sploh domače gospodarstvo, a kar ni dovršil on, to nadaljuje z žilavostjo jednako genijalni sin in naslednik njegov Nikolaj II.

Slovenci, Slovani — to nam bodi v izgled! Ne obupajmo še! Gospodarski se združimo, pomagajmo jeden drugemu! Otresimo se najprvo gospodarskih spon! Naše avstrijsko Primorje je v posebni nevarnosti. V Istri je okolo 50 občin, v Gorici jih bo zdaj najbrž malo več, v tržaški okolici manje. Naši kmetje bi se radi oslobodili raznih trgovcev in pa oderuhov. V vsaki občini bi bilo treba povprek najmanj kakih pet narodnih „štacun“, poleg vsakovrstnih narodnih podpor. A cvenka ni. Zato posodite nam bratje, kar vas je bogatih, par milijonov za Goriško, Trst in Istro. Polovico upamo, da Vam bomo